

ANALIZA: Velicanstvena Jurisprudencija

Author: IWPR

Odlukom da silovanje i porobljavanje predstavljaju zlocine protiv covecnosti, Tribunal je prokrcio put za krivicno gonjenje pocinilaca seksualnih delikata.

Presuda u slucaju focanskih silovanja, doneta pre cetiri meseca, usla je u istoriju prava. Istorijskom odlukom, Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac i Zoran Vukovic osudjeni su za zlocine protiv covecnosti zbog brojnih seksualnih delikata, ukljucujuci dva slucaja porobljavanja.

Osudjeni sada pripremaju zalbe, koje ce izgleda biti razmotrene na jesen. I optuzba ima razloga za razocaranoost, s obzirom na to da je presuda, na osnovu iznetih dokaza, mogla biti i teza. Mogla je biti zasnovana na sistematskom silovanju kao delu ratne strategije, a ne na pojedinacnim slucajevima. Neke od zrtava takodje smatraju da su dosudjene robije, u iznosu od 12 do 28 godina, prekratke.

Pa ipak, po prvi put je Tribunal zakljucio da je seksualno nasilje korisceno kao sredstvo terora u bosanskom sukobu, te da seksualni zlocini cine deo siroko rasprostranjenog i sistematskog ugrozavanja civilnog stanovnistva. Po prvi put se jedna presuda izricito zasniva na silovanju kao zlocinu protiv covecnosti.

Ova presuda, zajedno sa odlukama Medjunarodnog krivicnog tribunala za Ruandu, prema recima Patrise Selers, pravnog savetnika Kancelarije tuzioca pri oba tribunala, predstavlja "velicanstvenu jurisprudenciju".

Raniji vojni propisi, ukljucujuci Hasku i Zenevsku konvenciju, zabranjivali su silovanje, ali su tuzioci i vlade bili skloni tome da seksualne zlocine tretiraju kao neizbezan deo rata, kaze Selersova. "Sada kazemo da je silovanje zlocin, zlocin protiv covecnosti, ili ratni zlocin, ili sastavni deo genocida", izjavila je Selersova haskim izvestacima u vreme donosenja presude.

Prvi krivicni postupak zbog silovanja kao ratnog zlocina vodjen je tokom tokijskih procesa posle Drugog svetskog rata. Vise od pedeset godina kasnije, Tribunal za Ruandu doneo je odluku koja nastavlja ono sto su zapoceli tokijski procesi. U slucaju Akajesu, seksualni zlocini pocinjani nad pripadnicama plemena Tutsi bili su tretirani kao sredstvo genocida i zlocin protiv covecnosti. U slucajevima Celebici i Furundzija koji se vode pred Haskim tribunalom, optuzeni su proglašeni krivim zbog toga sto su posegnuli za silovanjem kao sredstvom za mucenje.

Slucaj Kunarac bio je deo sire optuznice koja je prvobitno podignuta protiv osmorice osumnjicanih za razlicite seksualne zlocine pocinjene u Foci tokom bosanskog sukoba. Samo trojica od osmorice optuzenih bili su uhapšeni i zatvoreni pri Tribunalu u vreme kada je sudjenje zapocelo: Kunarac, srpski paravojni staresina, kao i Kovac i Vukovic, zamenici komandanata vojne policije i predvodnici paravojske u Foci.

Sudija Florens Mamba, predsedavajući sudjenja i potpredsednik Tribunala, pojasnila je da nizak cin optuzene ne oslobadja od krivicne odgovornosti:

"Trojica optuzenih sigurno ne spadaju u kategoriju velikih politickih ili vojnih organizatora sukoba i zlodela. Medjutim, Sudsko vece ... nece prihvatiti nizak cin ili podredjenu funkciju kao argument protiv krivicnog gonjenja", rekla je ona. "Politicke vodje i ratni generali nemocni su ukoliko obicni ljudi odbiju da pocine krivicna dela tokom rata. Bezocni oportunisti ne treba da ocekuju milost, bez obzira na to koliko su nisku poziciju zauzimali u lancu komandovanja."

Prema optuznici, prilikom zauzimanja Foce od strane srpskih snaga sredinom aprila 1992. godine,

stanovništvo je bilo prikupljeno na jedno mesto, pri čemu su muskarci razdvojeni od žena i dece. Bosnjaci (Muslimani) su u Foci tokom nekoliko meseci zadržani u domovima ili logorskim centrima. Za to vreme, žene i devojke bile su redovno i sistematski silovane u centrima, koji su postali poznati kao "centri za silovanje".

Neke od žrtava bile su odvedene na druge lokacije, gde su bile izložene različitim vidovima seksualnog nasilja pre nego što su vraćene u centar, dok druge nisu ni bile vraćene. Žrtve su retko bile silovane na klasičan način. Većina je silovana javno i grupno, ili je silovanje ponavljano tokom dužeg vremenskog perioda. Neke su bile porobljene, i primorane na seksualno potčinjavanje od strane svojih porobljivaca. Dvanaestogodišnje devojčice držane su u seksualnom ropstvu i pozajmljivane, iznajmljivane, razmenjivane ili prodavane u seksualne svrhe.

Neke od žena silovane su dok su gledale svoje majke i cerke kako i one bivaju silovane u njihovoj neposrednoj blizini. Druge su citavih šest meseci držane odvojeno, za ekskluzivnu seksualnu upotrebu odabranih vojnika. Treće su danju obavljale kućne poslove, da bi noću bile bacane u seksualno ropstvo. Ponekad bi i devojčice bile prisiljavane na skidanje odeće i igranje po stolovima zarad zabave svojih porobljivaca.

Jedan deo njih bio je ponizen grupnim silovanjem, uz upozorenje da, ukoliko usled silovanja ostanu u drugom stanju, neće znati koji je napadac otac. Dok su druge bile mučene na različite načine ili seksualnim sakacanjem kao kaznom za odavanje pocinjenih zlodela. Praktično svaka među njima bila je fizički i verbalno zlostavljana.

Zbog svoje odgovornosti za pocinjene zločine, koji u nekim slučajevima podrazumevaju neposredno učesce u seksualnom nasilju, a u drugim odgovornost za seksualne zločine koje su pocinili drugi, svaki od optuženih proglašen je krivim za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti.

Kunarac je proglašen krivim po 11 tačaka optužnice za kršenje zakona i običaja rata zbog mučenja i silovanja; i za zločine protiv čovečnosti zbog mučenja, silovanja i porobljavanja. Dobio je ukupno 28 godina robije. Kovac je proglašen krivim za zločine protiv čovečnosti zbog četiri slučaja silovanja i porobljavanja, kao i za kršenje zakona i običaja rata zbog silovanja i narušavanja ličnog dostojanstva. On je osuđen na ukupno 20 godina robije. Vuković je proglašen krivim za zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja rata zbog četiri slučaja mučenja i silovanja. Osuđen je na kaznu od 12 godina.

Svi optuženi proglašeni su nevinim po nekim tačkama optužnice, a izvesni iskazi nisu mogli biti dokazani izvan svake razumne sumnje. Energican jezik presude ukazuje na to da sudija smatra da zločini seksualnog nasilja ulaze u red najpodlijih i najkukavickijih.

Pa ipak, presude su po mnogo čemu razočaravajuće. Čini se da njima nije bila uzeta u obzir obnavljajuća i stalna priroda zločina (u pitanju su bili serijski silovatelji koji su svoje žrtve silovali nebrojeno puta), težina prekrsaja, kao ni intenzitet patnje koje su pretrpele žrtve seksualnih zločina (one koje su te zločine preživele, i one koje nisu), kao i društvo u celini. Kazne su uskladjene sa praksom kažnjavanja Tribunala po kojoj se relativno blage kazne izricu za izuzetno teške zločine.

Drugo razočarenje predstavlja to što je jezik odluke u odeljku o porobljavanju mogao biti mnogo odresitiji kada je reč o neposrednom vezivanju porobljavanja za seksualne zločine. Presuda često ne uspeva ni da pomene seksualnu prirodu porobljavanja, a kada to učini, silovanje obično tretira kao tek jedan od brojnih pokazatelja porobljavanja, umesto da mu pristupi kao nerazdvojnog delu i osnovnoj svrsi samog porobljavanja.

U stvari, žene i devojke nisu bile porobljene kako bi bile razmenjene, prodate ili prisiljene na obavljanje kućnih poslova. Takav tretman, premda jeziv, bio je sporedan u odnosu na seksualno nasilje. Žrtve su bile porobljene kako bi mogle biti silovane. Silovanje i porobljavanje bili su nerazdvojno povezani, a njihovo

spajanje rezultiralo je seksualnim ropstvom.

Uprkos tim propustima, presuda je uspostavila kriticki presedan u kaznjavanju seksualnog nasilja, koje su zene i devojke odavno primorane da trpe tokom ratova. I sto je najznacajnije, podvodjenje silovanja i porobljavanja pod zlocine protiv covecnosti stvara prostor za krivicno gonjenje seksualnih zlocina, ukidajuci zasticenost pocinilaca koja obicno prati seksualno nasilje. To, takodje, budi poverenje prema naporima koji se cine kako bi ljaga seksualnih zlocina pala na napadaca, a ne na zrtvu.

Kao sto je sudija Mamba naglasila u presudi i završnom saslanju, "U vremenu mira, kao i u vreme rata, istinski muskarac ne zlostavlja zene."

Keli Eskin je izvrsni direktor Kancelarije za istrazivanje ratnih zlocina, pri Pravnom fakultetu u Vasingtonu u okviru Americkog univerziteta, i autor knjige "Ratni zlocini protiv zena: Krivicni postupci pred medjunarodnim tribunalima za ratne zlocine".

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/analiza-velicanstvena-jurisprudencija>